

LAUSUNTO

18.2.2014

Ulkoasiainministeriö

Viite: Lausuntopyyntö (21.1.2014) HEL7M0591-1

Asia: YK; Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnainen pöytäkirja; lausuntopyyntö ratifiointiryhmän mietinnöstä

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 193 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 64 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Ulla Saastamoinen. ulla.saastamoinen@soste.fi
puh. 050 5979 442

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

Anne Knaapi
johtaja

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Society for Social and Health

www.soste.fi

1. Yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan ratifiointi tulee tehdä tällä hallituskaudella

Suomi on allekirjoittanut vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan 30.3.2007. Sopimuksen tavoitteena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet. Suomessa sopimuksen täytäntöönpano on edennyt hitaasti ja Suomi on viimeisiä EU-maita sopimuksen ratifioinnissa.

SOSTE pitää tärkeänä, että ratifiointi saadaan aikaan tällä hallituskaudella ja että sopimuksen edellyttämien lainsäädännöllisten toimien (mm. yhdenvertaisuuslainsäädännön ja itsemääräämisoikeuslainsäädännön) loppuun saattamista jatketaan välittömästi.

2. Yleissopimuksen edellyttämään koordinaatiojärjestelmään/koordinaatioelimeen eri vammaryhmien asiantuntemus ja riittävä resursointi

Yleissopimuksen täytäntöönpanoa varten sopimuspuolten tulee nimetä yksi tai useampi yhteystaho (yleissopimuksen artikla 33). Yhteystahoiksi työryhmä esittää sosiaali- ja terveysministeriötä ja ulkoasiainministeriötä. Yhteystahojen tehtävänä on lainsäädännön valmistelu, selvitykset, tiedottaminen, tiedon keruu, tilastointi ja raportointi. Lisäksi sopimus edellyttää koordinaatiojärjestelmän/koordinaatioelimen perustamista helpottamaan täytäntöönpanoon liittyviä em. tehtäviä. Työryhmä ehdottaa, että nykyinen vammaisneuvosto korvattaisiin uudella koordinaatioelimellä. Koordinaatioelimen kokoonpano koostuisi nykyisen vammaisneuvoston työhön osallistuvat tahojen lisäksi mm. oikeusministeriön, ulkoasiainministeriön, työmarkkinajärjestöjen, Vammaisfoorumin ja Vammaisten ihmisoikeuskeskus VIKE:n edustajista.

SOSTE:n kannattaa, että nykyinen vammaisneuvosto korvattaisiin sopimuksen edellyttämällä koordinaatioelimellä. Tämä olisi luonteva jatkumo vammaisneuvoston jo tekemälle työlle. SOSTE pitää tärkeänä, että koordinaatioelimeen tulee eri vammaryhmien laaja edustus (henkilöt ja järjestöt) ja sitä kautta hyvä tuntemus niistä ongelmista, joita vammaiset henkilöt kohtaavat elämän eri alueilla. Myös työmarkkinajärjestöjen mukana olo elimessä on mielekästä, erityisesti silloin, kun käsitellään työelämän liittyviä kysymyksiä. SOSTE pitää tärkeänä koordinaatioelimen riittävää resursointia.

3. Ihmisoikeusinstituutiolla on tärkeä tehtävä vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämässä, suojelussa ja täytäntöönpanon seurannassa – instituution riittävästä resursoinnista tulee huolehtia.

Yleissopimus edellyttää itsenäisen ja muodollisesti, taloudellisesti ja hallinnollisesti riippumattoman instituution perustamista seuraamaan sopimuksen täytäntöönpanoa sekä edistämään ja suojelemaan vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Työryhmän mukaan Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio, joka koostuu eduskunnan oikeusasiamiehestä, ihmisoikeuskeskuksesta ja sen ihmisoikeusvaltuuskunnasta täyttää nämä vaatimukset. Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävänä on käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Valtuuskunnalla voi olla työvaliokuntia ja jaostoja. Yleissopimuksen (artikla 33 kohta 3) mukaan kansalaisyhteiskunnan, erityisesti vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen tulee olla osallisena sopimuksen täytäntöönpanon seurannassa ja valvonnassa.

SOSTE korostaa erityisesti yleissopimuksen vahvaa viestiä siitä, että vammaiset henkilöt itse ja heidän järjestönsä tulee olla laaja-alaisesti edustettuina ihmisoikeusinstituutiossa ja sen toiminnassa silloin, kun on kyse vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämisestä, suojelusta ja täytäntöönpanon seurannasta. Ihmisoikeusinstituution riittävästä resursoinnista on huolehdittava lisääntyvien tehtävien edellyttämällä tavalla.

4. Esteettömyyden, saavutettavuuden ja syrjimättömyyden tulee koskea kaikkia. Tieto ja vammaisuutta koskeva tutkimus vähentävät ennakkoluuloja ja lisäävät myönteistä ilmapiiriä ja ymmärrystä vammaisuutta kohtaan.

Fyysinen, tiedollinen tai henkinen ympäristö voi asettaa vammaiselle henkilölle esteitä elää täysipainoisesti oman näköistään ja oman tuntuistaan elämää. Esimerkiksi vammaisten nuorten peruskoulun jälkeiseen koulutukseen pääsy ei toteudu kaikilta osin yhdenvertaisesti muiden ikätovereiden kanssa. Lisäksi se on painottunut ammatilliseen koulutukseen. Opiskelu lukiossa ja korkeakouluissa on toteutunut heikommin. Euroopan Neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on myös todennut, että Suomessa yhdenvertaisuuslainsäädäntö ei kata vammaisuuden perusteella tapahtuvaa syrjintää sosiaali- ja terveyspalveluissa, sosiaaliturvassa, asumisessa eikä tuotteiden ja palvelujen saatavuudessa.

SOSTE korostaa sitä, että vammaisuus tulee ensisijaisesti nähdä suhteessa ympäristöön, ympäristö voi tukea tai rajoittaa henkilön täysipainoista elämistä. Ympäristöön (henkinen ja fyysinen) voidaan vaikuttaa ja muokata sitä kaikille sopivaksi. SOSTE pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että sopimuksen ratifioinnin myötä vammaisten henkilöiden oikeudellinen asema kaikkia koskevien ihmisoikeuksien osalta vahvistuu. SOSTE korostaa

myös sopimuksen kautta valtiolle tulevaa keskeistä tehtävää vammaisuutta koskevan tiedon lisäämisessä moninaisuudelle sallivamman ilmapiirin luomiseksi yhteiskunnassa.

Lopuksi SOSTE viittaa myös lukuisiin SOSTEn jäsenjärjestöjen asiasta antamiin lausuntoihin.